
ПЕРШОДЖЕРЕЛА

Левицький Володимир, о., д-р.

**НІМЦІ НЕ ХОТІЛИ ПУСТИТИ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА
В УКРАЇНУ**

ВІРА Я КУЛЬТУРА ч. 1-2 (157)

17

**НІМЦІ НЕ ХОТІЛИ ПУСТИТИ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА
В УКРАЇНУ.**

Перечитавши уважно статтю Священника з Холмищини у "Вісті й Культурі", ч. 10-11 1966 р., на ст. 26-27, мушу для засвідчення історичної правди про високоуспішну Архидієцью працю Митрополита Іларіона на Холмищині й Підляшші, та про вороже відношення німецької окупаційної влади до нього, таке пригадати:

До канцелярії УНЮ (Українське Національне Об'єднання, центральна національна організація українців у Німеччині, заснована далеко до приходу гітлерівського режиму), в місяці травні 1942 року приїхав відпоручник Арх. Іларіона Прот. Д-р Семен Смерка, і зголосився до мене, тодішнього Генерального Секретаря, з проханням поробити заходи на дозвіл вніду Владки до Києва обняти пост Київського Митрополита. О. С. Смерка заявив, що німецька влада на місці жадає від Владки на цю по-

їздку дозволу з Берліну, а без неї не пустить Владку з Холми.

При нагоді однієї конференції в Міністерстві для Сходу, ще перед тим, довелось мені запитати головного референта церковних справ про можливість вибору Арх. Іларіона на Київського Митрополита, на що я зразу дістав негативну відповідь. Спитавши про причину такого ставлення референта, одержав досить шорстку відповідь: це урядова таємниця, бо Єпископ (Bishop) Іларіон не є побажаний (unapproved)... Більше виявити референт не хотів, мовляв: "це питання є закінчене..."

Пізніше пробував я при інших нагодах інтервенцій в німецьких центральних урядах довідатися дещо більше про причину негативного ставлення їх до особи Арх. Іларіона, але всюди відсилали мене до того ж референта. В міжчасі серед нашої сто-

личної "пошти", цебто відомостей, засягнених припадкою від знайомих німців, була розмова про вороже настановлення нім. влади до А. Іларіона із-за його патріотичного і добре розгорненого проводу церковним і національним відродженням Холмищини і Підляшшя.

Німецьких окупантів кололо в очі, що Арх. Іларіон веде свою паству самостійно, без огляду і побажання місцевої німецької влади. Тимчасом німці, зрозумівши силу впливу відновленої української автокефальної православної Ієрархії, перелякалися успіхів нашої Церкви, і зачали всіма силами фаворизувати автономну Церкву, залежну... від Москви. Могу-ча й повна розгону в праці постає Арх. Іларіона лякала німців і навівала страхом національних домагань звільненої України.

Зразу я заявив Прот. Смереці, що шкода й пробувати дістати такий дозвіл для Арх. Іларіона до Києва. Але Прот. Смерека натискав на мене так спробувати піти на аудієнцію до згаданого референта. Для цього треба було спершу зголосити телефонічно, що я й зробив. У відповідь дістав такі слова його: "Герр доктор, гезагт, гетан, Пане докторе, що було сказане, те зроблене!" Ясно, що після такої заяви Прот. Смерека переконався, що й Бералін не пустить Арх. Іларіона до Києва...

Що ж тоді робити? — спитав Прот. Смерека. Я відповів просто: "Сідати на дядківський віз, перебравшись, і так заїхати в Київ, виконати свою місію прилюдно, народ почує, бути зараз заарештованим і вкинутим до кацету, а там мабуті і загинути..." О. Смерека спитав: "А що буде з Холмською Катедрою?" Моя відповідь була: "Німці обсадять своїм ставленням". Ясно, що Прот. Смерека більше не натискав, а поїхав у Холм і там зреферував справу своєму зверхникові...

Отож, цей епізод є найкращим доказом ворожого настановлення всієї німецько-гітлерівської влади до могутчої постаті Митр. Іларіона.

Другий момент мого персонального свідчення — це час від червня 1943 до червня 1944 року, коли з ра-

мени Українського Центрального Комітету в Кракові, за намовою його голови проф. д-ра Володимира Кубійовича, я погодився обійняти провід Представництва УЦК в Любліні, на Холмищину і Підляшшя. В тому часі довелось мені об'їздити часто повітові УДК (Українські Допомогові Комітети), провірявати нашу працю в низах, інтерв'ювати в різних справах в німецьких урядах, зустрітись з нашим православним Духовенством, нашими мирянськими працівниками, кооператорами, вчителями, низовою адміністрацією і приватними людьми. Повсюди авторитет Арх. Іларіона був могутий і вирішійний для наших працівників.

Данилова Гора в Холмі — це була тоді остання надія всіх наших працівників, чи вони потребували поради в національній і церковній роботі, коли спершу йшла вона радісно, хоча й не легко. Чи це було пізніше, коли польське підпілля мордувало наших провідників, а далі, поголовно всіх українців на провінції, — всі покриті звертали свою увагу і прохання до князя Данилової Гори — Митрополита Іларіона. Звіди йшли слова поради, потіхи й помочі. Ясно, що німці, за намовою польських шовіністів, що пробіглися "фольксдойчани" і обстріхували українців у ворожих діяннях проти німецької влади, мстилися над нашими людьми і завдавали Арх. Іларіону чимало переслідувань і сикатур, як про це пише згадана вище стаття.

Мені довелось більше разів секретно зустрітись з відділами УПА в лісах, і там читав я дійсно неfortunно зредаговані летючки про симпатії Арх. Іларіона до повстанського руху нашого населення проти поляків і німців. В лісі під м. Томашовом я навіть звесму був увагу провідникової відділу УПА на цей небезпечний момент вжиття імені Арх. Іларіона, а на це дістав відповідь: "Коли народ бореться за свою державу, мусимо вживати такого авторитету, як Арх. Іларіон, бо всі його тут знають, хто він є для нас..."

Біля ст. Звіриця стрінув я весною 1944 р. частину нашої Дивізії "Галичина" і відвідав її штаб, де бував то-

ді полковник Палій з гарматами і сотник Паліїв та інші старшини, що відбули зо мною довірочну нараду про стан нашого посідання на Холмищині і Підляшші (Вони пізніше погнули в кітлі під Бродами в липні 1944 року). В довгій розмові старшини цікавилися постаттю Арх. Іларіона, про якого чули від холмищаків і під-

ляшшян найкращі репутації. Сл. п. сотник Паліїв додав тоді такі пам'ятні слова: "Хто не знає проф. Огієнка, той не знає нічого про нашу Визвольну Боротьбу, особливо на політичному і науковому полі, а тепер церковному..."

О. Д-р Вол. Левницький.

Іларіон, митрополит

ПРОПОВІДІ. НАВЧАЙМО ДІТЕЙ СВОЇХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ!

Рік XXIV

Мау — Травень, 1961 рік

Число 7 (91)

НАВЧАЙМО ДІТЕЙ СВОЇХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ!

Проповіді.

5.

Ісус Христос говорив своєю рідною мовою.

Ісус Христос, Спаситель світові, народився в Палестині, і проживав у м. Назареті в Галилеї. Рідною його мовою була мова гебрійська. Вона постодала в Кингах Старого Заповіту, а в живому житті сильно змінилася, набрала в себе рівних живих та іншомовних ознак. Жива ця мова зветься мовою арамеїською.

Ісус Христос говорив власне цією живою арамеїською мовою, бо вона була рідна йому.

Чулися в Палестині і в Галилеї й інші мови, які тоді були поширені в світі. Найперше мова грецька, — мова тодішньої світової культури. Грецьку мову знали й виччали широко, хто хотів познайомитися з найбільшою культурою та літературою того часу.

Деякі Учні Христові добре знали грецьку мову, напр. Іван, Яків і ін.

Коли Ісус Христос був розп'ятий, то "був і напис над Ним письмом грецьким, латинським і єврейським написаний" (Луки 23. 38), — ця табличка показує ті мови, які тоді вживалися в Палестині.

Тут згадана й мова латинська, — це була мова окупантів Палестини, які

тоді були захопили під себе гебрійський народ. Вона не була поширена, бо її ненавиділи, але мусіли її хоч трохи знати.

Ісус Христос говорив живою тодішньою мовою свого народу, — мовою арамеїською. Цією мовою Він молився, цією мовою й навчався та навчав. Може навіть говорив з галилеїською німфою, як говорив Апостол Петро (Матвія 26. 73).

6.

Ісус Христос — приклад для нас і в нові.

Ісус Христос приніс світові Нового Заповіта, — дав нам нові Заповіді для життя. Він же подав нам приклада любити свою рідну мову і завжди говорити нею, — бож Сам так робив. Цебто, Він освітив говорити мовою своєї віковичної нації.

Свята Родина, Марія й Йосип, говорили тільки своєю рідною живою мовою, і так говорити навчили й малого Ісуса. І цим подали віковичного приклада всім родинам робити так.

Коли Ісус мав 12 літ, Він був на Святі Пасхи в Єрусалимі, і позостався там на деякий час серед учителів Закону Божого.

Мати Марія шукала його, і знайшла у Храмі, — "Ісус сидів серед учителів, і вислухováував їх, і запитував їх"